

פסחים ט"ו.

ומאי מדבריהם מדברי רבי חנינא סגן הכהנים

רש"י פירש, שתרומה טהורה בשש שעות דומה לשלישי הטהור מדאורייתא וטמא מדרבנן, וגם תרומה טהורה מדאורייתא היא מותרת עד תחלת שבע, ומדרבנן אסורה, וכיון שהשמיענו רבי חנינא שמטמאים טומאה דרבנן בטומאה דאורייתא, יש ללמוד גם שמטמאים תרומה האסורה מדרבנן בתרומה טמאה מדאורייתא, לפי שאינה מטמאה אותה אלא מדרבנן, שהרי אין אוכל מטמא אוכל אלא מדרבנן. ומשמע שיש חומר יותר בכך שהטומאה באה מטומאה דאורייתא, אף שלא תטמא אלא מדרבנן, משום דאין אוכל מטמא אוכל אלא מדרבנן (ובזה מתורצת קושיית התוספות (ד"ה דמדאורייתא), שהקשו שאם אין אוכל מטמא אוכל מן התורה כיצד למדו משלישי, עיין שם).

והרש"ש העיר, מי דחקו לרש"י לפרש שהגמרא מדברת לפי רבינא שמקרא מלא דיבר הכתוב, ואין אוכל מטמא אוכל בשום אופן, הלא יש לפרש שטמא מדאורייתא ממש, ואם משום שלא נח לו לפרש שיהא מותר לטמא מדאורייתא טומאה דרבנן, הלא להלן (ע"ב) מוכרח לפרש כן.

מתניתין באב הטומאה דאורייתא וולד הטומאה דאורייתא

רש"י פירש, שאין צריך לדחוק להעמיד כרבי חנינא, אלא מדבריהן היינו מדברי רבי אליעזר ורבי יהושע, אבל רבי חנינא דיבר באב דאורייתא וולד דאורייתא. ולא ביאר מהו הדוחק לפרש על דברי רבי חנינא. והמהר"ם תלאוה ביאר, שכיון דאפשר להעמיד את המשנה שמדובר בטומאה דאורייתא, וכגון על ידי משקין, אין להקל להעמידה בולד דרבנן ולטמאה דאורייתא, ולכך אמרו שמהדין של רבי חנינא אין ללמוד את דינו של רבי מאיר.

חבית של תרומה שנולד לה ספק טומאה

רש"י פירש, כגון שנכנס אדם טמא לשם, ספק נגע ספק לא נגע. והתוספות הקשו, ממה נפשך, אם מדובר ברשות היחיד, הרי הדין הוא שספקו טמא, ואם מדובר ברשות הרבים, הדין הוא שספקו טהור. ולכך פירשו, שהיו שתי חביות ברשות היחיד, ונגע הטמא באחת מהן, ואין ידוע באיזה מהן, ובזה אין אומרים ספק טומאה ברשות היחיד טמא, משום שאי אפשר ששתיהם טמאות, שאחת מהם ודאי טהורה. ובקובץ שעורים (אות פ) הביא דברי המהרי"ט אלגזי, שיתכן ספק טומאה כגון ספק נגע, וספק אם היו שם שלשה אנשים, שנמצא שהוא ספק רשות היחיד או רשות הרבים. והקובץ שעורים כתב, שבאופן זה צריך להיות טהור, שכדי שיהא טמא צריך שיהא דומה לסוטה, וכיון שבסוטה הוא רשות היחיד בודאי, אין טמא אלא כשהוא ודאי רשות היחיד וספק אם נטמא, אבל כשהספק אם הוא רשות היחיד הרי זה כודאי רשות הרבים, שאין דומה לסוטה וספיקו טהור.

מי דמי התם גרמא בעלמא הכא בידיה

הקשה הפני יהושע, מהו החילוק בין גרמא לבין מעשה בידיה, הלא אם הפסוק מדבר בב' תרומות, אחת טהורה ואחת טמאה, מה לי אם נטמא בידיה או על ידי גרמא, לעולם הוא מוזהר לשמור התרומה מליטמא, ואם כן כיצד יניחנה במקום התורפה. ואם סובר שיש אם למסורת, אם כן אפילו בידיה מותר לטמאותו. ותירץ, שלעולם הוא סובר יש אם למסורת, ומן התורה מותר לטמאותו בידיה, אלא שסובר שמדרבנן אסור לטמאותו בידיה, אף שאינו ראוי לו, אלא אם כן עושה כן להציל מהפסד. ובקובץ שעורים (אות סח) כתב תחילה, שכיון שהולך לאיבוד שוב אין חיוב של משמרת, אבל לטמאות בידיה יש איסור אחר משום 'בכל קודש לא תגע' כמבואר בתוספות (זבחים לג). ואף אם אין לוקין על זה, מכל מקום יש איסור תורה. אלא שהקשה על זה מהמבואר בסוגייתנו שמקילין בהפסד מרובה, ומוכח שאין האיסור אלא מדרבנן, וכמו שכתב הפני יהושע, ועיין עוד בדבריו שם.

אילמא הא רבי יהושע דתנן חבית וכו'

העיר הרש"ש, מדוע לא דחתה הגמרא בפשיטות, שרבי יהושע מדבר בספק טומאה, ודברי רבי מאיר נאמרו בטהורה ודאי, וכמו שדחתה הגמרא לעיל, והניח בקושיא.

שאם יכול להציל ממנה רביעית בטהרה יציל

העיר הקובץ **שעורים** (אות ט), מדוע לא יתחייב להציל אפילו פחות מרביעית, כדין חצי שיעור, שכשם שאסור מן התור לאכול חצי שיעור בטומאת הגוף, כך יהיה איסור לאכול חצי שיעור של תרומה טמאה עצמה, וא"כ ראוי להיות חיוב להציל גם חצי רביעית. **ותירץ**, שאולי מצות משמרת אינה אלא במקום שיש מצות אכילת תרומה, ובחצי שיעור שאין מצות אכילה אין גם דין משמרת. וראה עוד במנחת חינוך (מצוה קלד) **ובית הלוי** (ח"ג סי' נא) לגבי אכילת קדשים אם יש מצוה גם בפחות מכשיעור.

מדבריו מיבעי ליה

הקשה בתוספות רבינו פרץ, מדוע כשפירשה הגמרא לעיל את דברי רבי מאיר על דברי רבי חנינא, לא הקשתה הגמרא שמדבריו מיבעי ליה כפי שמקשה כאן. **ותירץ**, ששם היה אפשר ליישב בפשיטות, ד'מדבריהם' היינו דברי רבי חנינא ורבי עקיבא, שהרי רבי עקיבא אינו חולק על רבי חנינא אלא מוסיף עליו. וראה שם שהוסיף, שאכן לא יכלה הגמרא ללמוד מדברי רבי חנינא לבד אלא בצירוף דברי רבי עקיבא, ולכך מובן שאמר 'מדבריהם'.

שמה יבא אליהו ויטהרנה

הקשה הקובץ **שעורים** (אות עא), שהרי זה ספק ספיקא, ספק שמה לא יבוא היום, ואפילו אם יבוא, שמה לא יטהרנה, והניח בקושיא.

פסחים ט"ו:

הפיגול והנותר והטמא בית שמאי אומרים אין נשרפין כאחת

הקשה הצ"ח, שאם נותר הוא ראשון לטומאה, מדוע אכן סוברים בית שמאי שאין נשרפים כאחד, הלא לכאורה אין כאן הוספת טומאה כלל. ובשלמא לדעת הסוברים אוכל מטמא אוכל מובן, שהרי מוסיף טומאה של תורה, אבל לרבינא שאמר מקרא מלא דיבר הכתוב, ואין אוכל מטמא אוכל מן התורה, לכאורה אין כאן תוספת טומאה כלל. ותירץ, שמדובר שיש כאן אוכלין ומשקין, שמטמאים זה את זה דבר תורה.

מתניתין נמי דאיכא הפסד דעצים

פירש רש"י, שצריך להיסק שתי היסקות. והקשה הקובץ שעורים (אות עד), שלדעת הסוברים ביעורו בכל דבר, אין כאן הפסד, שהרי יכול להטילו לנהר או לזרותו ברוח, ואפילו לדעת רבי יהודה שמצוה לשורפו דוקא באש, הלא כאן מדובר קודם שש, ואז מודה רבי יהודה שביעורו בכל דבר, כמו שכתבו התוספות (לעיל יב): ד"ה אימתו. וראה עוד בצ"ח (אות נב, ואות סג) בזה.

שאני התם דאית להו טומאה מדרבנן

הקשה החזון איש (או"ח סי' קכ"ד לטו: אות ב'), מה מועיל שיש בהם טומאה מדרבנן, הרי אמרו לעיל שאם רבי חנינא סגן הכהנים דיבר בטומאה מדרבנן, אפשר ללמוד את דינו של רבי מאיר מהא דרבי חנינא סגן הכהנים, שהרי מדאורייתא אין חילוק בין אם יש בה טומאה מדרבנן או לא. וביאר, שיש לומר שאם הוא אסור פקע ממנו שם תרומה וקדשים, ואז מועיל גם מה שיש בה טומאה מדרבנן, אבל אם הוא מותר וטהור מדאורייתא, אז אין מועיל כלום מה שיש בה טומאה מדרבנן.

הפת שעייפשה ונפסלה מלאכול לאדם וכו'

הקשה הצ"ח, הלא שיטת הרמב"ם (טומאת אוכלין פ"ב הי"ד) שכל אוכל שנפסד עד שאינו ראוי למאכל אדם אינו מקבל טומאה, ומה יענה לסוגיא זו. ותירץ, שמהאמור ברישא שמטמא טומאת אוכלין, לא קשה, לפי שאפשר לפרש מדובר שנטמא קודם שנפסל מאכילת אדם, ובזה מודה הרמב"ם שנשאר בטומאתו עד שיפסל מאכילת כלב.

אבל עיקר הקושיא מהסיפא, שאמרו 'ונשרפת עם הטמאה בפסח', ואם אינה מקבלת טומאה, מה החידוש שנשרפת עם הטמאה, וכיצד סברה הגמרא ללמוד מזה לדין שריפת חמץ בשבע. ותירץ, שהאמורא שבא להביא ראייה אכן סבר כדעת הראב"ד, שכל זמן שראויה לאכילת כלב היא מקבלת טומאה, והתירצן שדחה שאני התם דעפרא בעלמא, וזהו כדעת הרמב"ם, שאינו מקבל טומאה כלל שהרי זה כעפר, ולכן מותר לשורפו עם הטמא, וזהו עצמו החידוש שאינו מקבל טומאה.

אי הכי אמאי אינה מן המדה מדה ומדה היא

העיר המהרש"א, מדוע לא תירצה הגמרא שרבי יוסי סבר שרבי מאיר למדה מדברי רבי יהושע, ולכן אמר אינה מן המדה, אבל האמת היא שרבי מאיר למדה מדברי רבי חנינא. ותירץ, שאם כן נמצא שלא היה לרבי יוסי שום תשובה על דברי רבי מאיר, והיה למשנה להזכיר את תשובת רבי מאיר לרבי יוסי.

פסחים ט"ז.

ספק משקין ליטמא טמא

פירש רש"י, משום שהוא ספק דאורייתא, שהדין הוא להחמיר. והקשה התוס' רי"ד, והרי במשקין אין דעת ליטמא, וכל שאין בו דעת ליטמא הדין הוא שספיקו טהור מן התורה, ומדוע מחמירים בספק משקין ליטמא. ותירץ, שכיון שהטומאה באה בידי אדם, הרי זה חשוב כדבר שיש בו דעת ליטמא, כפי שאמרו להלן (י"ט):

אולם במקדש דוד (טהרות ס' מו אות ז) האריך להוכיח שבמשקין אין אומרים ספק טומאה ברשות הרבים טהור, וגם בדבר שאין בו דעת ליטמא מחמירים, וכתב שהוא דין דרבנן, וכמו הרבה חומרות שמצינו שהחמירו חז"ל לענין משקין.

לטמא אחרים טהור דברי רבי מאיר

רש"י פירש, משום שהוא ספק דרבנן, שהלוכים לקולא. והקשה הצ"ח (להלן יז: אות ק"ח), לפי שיטת הרשב"א שהדין שדבר שיש לו מתירין אין מקילים בו, אינו רק אם ההיתר בא מאליו לאחר זמן, אלא אפילו אם אין ההיתר בא אלא על ידי מעשה, יש בו דין דבר שיש לו מתירין, אם כן גם לענין הכלים נאמר שהם דבר שיש לו מתירין, שהרי כלי שטף יש להם טהרה במקוה, ומדוע הם טהורין מספק. וכתב לחדש בדין דבר שיש לו מתירין, שכל מה שמחמירים גם בספק דרבנן כיון שיש לו היתר לאחר מכן, הוא רק במקום שאין חזקת היתר, כגון ביצה שיש ספק אם נולדה היום או אתמול, שאין לביצה חזקת היתר. אבל בדבר שיש בו חזקת היתר, ועכשיו נולד בו ספק איסור דרבנן, מעמידים אותו בחזקת היתר אף אם יש לו מתירין. וביאר שדבר שיש לו מתירין מועיל להחשיב את האיסור דרבנן כאילו הוא של תורה, ולכך מחמירים בו בספק, אבל כשיש חזקת היתר שגם בספק של תורה היו הולכים להקל מחמת החזקה, גם בדבר שיש לו מתירין הרי זה מותר.

ובהגהות על הצ"ח (בהוצאת מ"י) הביאו ליישב בשם המנחת עני, על פי דברי הצ"ח (לעיל ט:), שכל הדין להחמיר בדבר שיש לו מתירין הוא רק בדבר שאין בו אלא השתמשות אחת, כאכילה, שעל אכילה זו אומרים עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר, אבל בדבר שאפשר להשתמש בו כמה פעמים כמו בכלים, אין דין דבר שיש לו מתירין, מפני שרוצה להשתמש בכל השימושים, ועל שימוש זה של היום לא שייך לומר תאכלנו בהיתר, ואם כן לא שייך כאן להחמיר מדין דבר שיש לו מתירין.

ובדעת הצ"ח שלא יישב כן, יש לומר, שלא שייך חילוק זה בין אוכלים לכלים אלא בדבר שיש לו מתירין לאחר זמן, אבל בנידון זה שיש לו מתירין מיד על ידי מעשה טבילה, אין לחלק בזה, וגם בכלים הרי זה דבר שיש לו מתירין].

ועל משקין בית מטבחיא דכן

פירש רש"י, על משקין של בית המטבחים בעזרה, כגון הדם והמים, שהן טהורים. וכתב החזון איש (או"ח סי' קכ"ד לדרך כ. סק"ז), שמשמע מדברי רש"י, שלא אמרו משקי בי מטבחיא דכן אלא אם יש להקדש צורך בהם, אבל משקין שאין להקדש צורך בהם, הרי הם מכשירים גם בעזרה.

ועל משקין בית מטבחיא דכן

הקשו התוספות (חולין לו: ד"ה עצים), מדוע אין אומרים שחיבת הקודש מכשרתן להיות טמאים, כמו שחיבת הקודש מכשרת עצים ולבונה. ותירצו, דחיבת הקודש מועילה להחשיב לאוכל דבר שהוא דומה לאוכל, כעצים ולבונה, שהם דברים עבים וקשים כעין אוכל, אבל אין חיבת הקודש מועיל להחשיב משקה לאוכל

קרי כאן והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל

העיר הקובץ שעורים (פ"א), שקושיא זו יש להקשות על הסוברים ששיעור כביצה שנאמר בטומאה אינו שיעור בקבלת טומאה, שאפילו כל שהוא מקבל טומאה, ושיעור כביצה נאמר רק לגבי לטמא אחרים, וקשה שכיון שלמעשה טמא הוא, קרינן ביה 'אשר יגע בכל טמא' ומדוע לא יטמא אחרים. [ויש לעיין קצת, שהרי אפילו אם צריך שיעור לקבל טומאה, אם לאחר שקיבל טומאה נחסר שיעורו, הרי עדיין טומאתו עליו, ואם כן גם על זה קשה, מדוע אינו מטמא אחרים, וצ"ע בזה].

וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא מאי יטמא הכשיר
כתב הרמב"ם (טומאת אוכלין פ"א ה"ד), שרק שבעה משקין המכשירין את האוכלין לטומאה הרי הם
מקבלים טומאה, אבל שאר משקין אין מקבלים טומאה, אולם הראב"ד (שם) חולק וסובר שכל משקין
מקבלים טומאה.

וכתב הצ"ח (אות עג) שמחלוקתם תלויה מהו הפסוק שממנו דורשים שמשקין מקבלים טומאה, שאם
הדרשה היא מהפסוק 'כל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא', אם כן אף אם אנו מפרשים שהפסוק מדבר
גם לענין טומאה ממש, מכל מקום ודאי שמדבר גם לענין הכשר, ומזה למד הרמב"ם שרק שבעת המשקין
המכשירין, הם מקבלין טומאה, ולא שאר משקין. אבל הראב"ד סובר שדין טומאת משקין נלמד מהדרשה
שהביא רש"י (לקמן יט.), ממה שנאמר 'וכי יותן וגו' טמא הוא', ודורשים דהאוכל מטמא דבר אחר, וע"כ
הדבר אחר אינו כלים או אוכל, ועל כרחך משקין הוא, ואם כן יש ללמוד על כל המשקין, שאין סיבה
לומר שמדובר דוקא על שבעת המשקין המכשירים.

מאי יטמא הכשיר

ויש להקשות, מדוע לפרש את הפסוק לענין הכשר, ולא לפרש הפסוק כפשוטו לענין טומאה. וכתב הפני
יהושע (בתוך ד"ה והתניא ר"א אומר), שמכך שנאמר 'טמא' ולא נאמר 'טמא', מזה משמע שהכוונה
שיטמא אחרים, וזהו על ידי הכשר.

תא שמע אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור

רש"י פירש, שהפסוק משמיענו שהואיל ומחוברין הם אינם מקבלי טומאה, ומשמע שתלושין מקבלים
טומאה. והקשה רבינו פרץ, כיצד סברה הגמרא שהפסוק מדבר לענין קבלת טומאה של המשקין עצמן,
הלא כל הפסוק מתפרש לענין טבילה, שאמרו (תורת כהנים שמיני י) יכול מילא מים ועשה מקוה לכתחלה
יהיה טהור, תלמוד לומר אך מעיין ובור, מה מעיין בידי שמים וכו'. ותירץ, שהגמרא סברה שהפסוק
מדבר על שני הענינים, גם על טומאת עצמן וגם על טבילה, והגמרא מתרצת שהפסוק מדבר רק בטבילה.

ותלושין מי מכשירין

כתב הפני יהושע, שאין כוונת הגמרא להקשות שלא יהיו תלושין מכשירין כלל, שהרי בכמה משניות
שנינו שיש הכשר על ידי מים תלושין, אלא קושיית הגמרא היא שלא יהיו מים תלושין מכשירין
מדאורייתא, ורק מדרבנן מכשירין.

ותלושין מי מכשירין

העיר הצ"ח (אות עז), שלכאורה משמע שלפי שמואל שיטמא פירושו טומאה ממש, אין כאן אלא פסוק
אחד, ותלושין אין מכשירין, והביא שכן כתבו התוספות לקמן (כ. ד"ה ובשעת) ותמה על זה הצ"ח,
שודאי גם שמואל מודה לדין זה שתלושין מכשירין. וראה עוד בדבריו לקמן (אות קמה) שיש לומר
שלדעת שמואל אין חילוק בין מחוברין ותלושין לענין הכשר, ולכך אין צריך שני פסוקים.

פסחים ט"ז:

דם שאינו נשפך כמים אינו מכשיר

בדברי התוספות (להלן יז: ד"ה אבל) מבואר, שמדרשה זו דם שאינו נשפך כמים שאינו מקבל טומאה. וכן כתב הרמב"ם (פסוהמ"ק פ"א הל"ו). אולם המהרש"א (להלן שם) כתב, שרש"י (שם) חולק על זה, ולדעתו אין לומדים מפסוק זה לענין קבלת טומאה אלא רק לענין הכשר.

ובחידושי רבי שמואל (סי' י אות ב) ביאר את מחלוקתם, שלכאורה הפשטות היא כפירוש התוספות, משום שמנין לנו לומר שהדרשה באה רק לענין הכשר, הרי בפסוק לא נאמר הכשר כלל, ועיקר הדרשה היא רק שדם קדשים אין דינו כמים, וממילא הדין כן גם לגבי טומאה. אלא שדעת רש"י שמדרשה זו לומדים שדם קדשים נתמעט מתורת משקה לגמרי, ומכל מקום מקבל טומאה, לפי ששיטת רש"י שגם משקין שאינם משבעה משקין מקבלים טומאה, ועל כן, אף אם אין דינו כמים, מכל מקום דין משקה עליו, ולכך מקבל טומאה.

והרמב"ם הולך בזה לשיטתו, שסובר (טומאת אוכלין פ"א ה"ד) שרק שבעת המשקין מקבלים טומאה, ושאר משקין אין מקבלים טומאה. ועל כן כיון שדם קדשים נתמעט שאין דינו כמים, דהיינו שאין לו חשיבות של משקה, אין לו תורת משקה לענין קבלת טומאה. [ולפי זה מוכח שגם התוספות סוברים כהרמב"ם ששאר משקין אין מקבלים טומאה, וצ"ע בזה].

הא אינו נושא אלא עון טומאה שהותרה מכללה בציבור

כתב המנחת ברוך (סי' ק"ו ענף א), שאף שטומאה שהותרה בציבור הוא רק בטומאת מת, מכל מקום מכמה מקומות מוכח שהציץ מרצה על כל הטומאות, וכיון שיש היתר בשם טומאה, אם כן יכולים לומר שיש קולא בעון טומאה בכללות, וממילא יש לומר שהציץ מרצה על כל טומאות.

לא טומאת קמצים

פירש רש"י, שהקומץ מתיר את המנחה כדם המתיר את הזבח, וכל הכפרה תלויה בו. והוסיף רש"י שכמו כן יכלה הגמרא להעמיד בטומאת בשר וחלב, וכדעת רבי יהושע שצריך ריצוי ציץ לפי שאם אין בשר אין דם, אלא שהעדיפה הגמרא להעמיד כדעת כולם.

והעיר המקדש דוד (סי' כו סק"ג), שלכאורה היתה הגמרא יכולה להעמיד בטומאת בשר וחלב וכדעת כולם ולענין להקטירם על גבי המזבח, שאפילו למאן דאמר שיש דם בלא בשר, צריך ריצוי ציץ כדי שיהי' יכול להקריב את מה שנטמא אף לכתחילה. וכתב להוכיח מזה שדעת רש"י שאין מועיל ריצוי ציץ על ההקטרה כלל, אלא כל ענין ריצוי הציץ הוא רק על הכפרה, ומה שמרצה הציץ על העולים ועל האכילות, הוא רק כדי שיחשב שיש בשר לענין שתועיל הזריקה, אבל על הקטרת העולין עצמן לא מועיל הציץ. ונמצא שאף שאי אפשר אחר כך להקטיר האימורים, מכל מקום על ידי ריצוי הציץ חשוב כיש בשר.

פסחים י"ז.

מידה הוא טעמא אלא לרב וכו'

כתב המהר"ם חלאוה שכמו כן יכלה הגמרא להקשות על שמואל, שהרי שמואל סובר שאינו מטמא אחרים, ובפסוק מבואר שהיין היה מטמא השמן. והיתה הגמרא יכולה להוכיח שגם שמואל סובר דמשקי בית מטבחיא קתני, וכמו בשאר מקומות שיכולה הגמרא לומר ולטעמין וכו' ולא אמרו. גם הפני יהושע נתקשה בזה, וביאר שלא אמר שמואל אלא דלא אשתבש כהני, והגמרא סברה שהוא משום שדיבר על חמישי בטומאה, אבל יתכן לומר שבאמת אמר דלא אשתבש משום שאין היין מטמא שמן, ועיין עוד בדבריו בזה.

בקיאיין הן בטומאת מת וכו'

פירש רש"י, בקיאיין הן בטומאת מת, ויודעין שהשלישי עושה בה רביעי, ולא היו בקיאיין בטומאת שרץ, וסבורין שאין שלישי עושה בה רביעי. וקשה, מהו החילוק בין טומאת שרץ שלא ידעו שעושה בה רביעי, לטומאת מת שידעו שעושה בה רביעי. וביאר הפני יהושע שטעותם היתה בכך שסברו שהטעם שגזרו חכמים לענין רביעי הוא משום דלפעמים יבואו לטעות ולומר על שלישי שהוא רביעי. מפני שאין יודעים שחבר הרי הוא כחלל, או שאין יודעים שהמת הוא אבי אבות הטומאה, ויסברו שהוא רק אב הטומאה, ולכן גזרו על כל רביעי, וכיון שחששות אלו אין שייכים אלא בטומאת מת לכך סברו שרק בטומאת מת גזרו על רביעי, אבל בטומאת שרץ לא. וראה עוד בדבריו שביאר החילוק באופן נוסף.

גופא רב תני בית מטבחיא

בביאור דעת רב מצינו כמה דרכים: א'. המהר"ם חלאוה ביאר, שרב סובר שכיון שבמשקי בי מטבחיא מצוי בהם יותר לקול, לכך לא גזרו עליהם טומאה דרבנן. ולוי סבר שיותר יש לחוש לקלוקל משקי בי מדבחיא. ב'. הפני יהושע ביאר, שלדעת רב משקי בי מדבחיא טמאים משום חיבת הקודש, לפי שהוקרבו על גבי המזבח, מה שאין כן יין ודם שאין שייך לומר עליהם חיבת הקודש. ג'. הצ"ח ביאר, שלדעת רב כיון שישנה הלכה שמשקי בי מטבחיא אין מכשירין, לכך סובר שאין להם דין משקה בכלל, ועל כן הם טהורין, מה שאין כן משקי בי מדבחיא, שלא נאמרה בהם הלכה, הרי הם טמאין כשאר משקין. ובדעת לוי כתב שלא נאמרה הלכה כלל גם לגבי משקי בי מטבחיא, ולכך אין חילוק בין משקי בי מטבחיא ומשקי בי מדבחיא. ולביאור זה נמצא שלדעת לוי הכל טהור, אבל לביאור המהר"ם חלאוה רק משקי בי מדבחיא טהורים לדעת לוי.

ולוי תני משקי בי מדבחיא

הקשה המור וקציעה (סי' תרע) שאם משקי בי מדבחיא טהורים, כיצד אמרו (שבת כא:) לגבי נס חנוכה, שנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמינים שבהיכל, הלא שמן אינו מקבל טומאה כלל. ואף שאמרו בגמרא שלוי המטהר שמן ויין סובר כשמואל שלא טיהרו אותם עצמם, אלא רק טהורים מלטמא אחרים, אבל הם עצמם טמאים, מכל מקום הקשה, שכיון שלדעת רב הם טהורים לגמרי מוכח שמן התורה טהורים הם לגמרי, וכיון שאין טומאתם אלא מדרבנן לא היה לחכמים להעמיד דבריהם במקום הדחק שלא מצאו שמן טהור. ותירץ, שמוכח מזה שהטומאה שיש במשקין אלו מן התורה היא, ואף ללוי שטיהר משקי בי מטבחיא, לא התיר אלא שמן לנסכים הראוי לגבי מזבח, אבל שמן למנורה מקבל טומאה מן התורה. וראה עוד בהערות הגרי"ש לעיל (טז.) בנידון זה, וצידד שהיתה זו טומאת ע"ז שהיא מטמאה גם במשקי בי מטבחיא, עיין שם.

משכחת לה דנגעי כולהו בראשון

רש"י פירש, שבתחילה לגבי שרץ שאלם כשנטמאו על הסדר, ואמרו לו על האחרון שאינו נטמא, משום שאין משקין דבי מדבחיא יכול לטמא אחרים, ולבסוף לגבי טמא מת שאלם מה הדין אם הטמא עצמו יגע בכל אלה, ועל זה השיבו שהכל טמא. והקשה המהרש"א על פירושו ד' קושיות. א. שלשון הגמרא שנגעי כולהו בראשון, משמע שאמרו כן על כל השאלות. ב. מדוע לגבי שרץ שאלם על הסדר, ואילו לגבי מת שאל שכולם נגעו במת. ג. מדוע כששאלם על הסדר, שאל האם משקה שלישי מטמא רביעי, כמו כן יכל לשאול גם על משקה ראשון ושני האם מטמאים אחרים. ד. שלשון 'נגעי כולהו בראשון' לא משמע שנגעו במת עצמו.

ולכך ביאר, שבין בשרץ בין במת שאלם בנגעו כולם בראשון שנטמא בשרץ או במת, וכיון שהיו בקיאים בטומאת מת השיבו שטמא, ובטומאת שרץ לא היו בקיאיין לכך השיבו שטהור, וכפי שפירשה הגמרא לעיל בדעת רב.

שנטמאו בפנים והוציאן לחוץ טהורין

העיר הראש יוסף, מדוע לא יפסלו מדין יוצא. וצידד שלא שייך פסול יוצא אלא במאכל, אבל במשקין בי מדבחיא, כיון דחל עליהם שם בי מדבחיא אינם מקבלים שום טומאה, והניח בצ"ע.